

Programmatie in het gewoon secundair onderwijs (dual leren) 2020-2021

*Advies over de programmatie-aanvragen voor duale
structuuronderdelen in het gewoon SO*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand op 11 december 2019

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 13 februari 2020 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: technische werkgroep Programmaties duaal leren op 15 januari 2020 en 30 januari 2020

Dossierbeheerders: Julie Sels, Marleen Colpin en Eric d'Hooghe

1 Regelgevend kader¹

1.1 Procedure

De Vlor ontving op 11 december 2019 de adviesvraag over de programmatieaanvragen voor duale structuuronderdelen voor het gewoon voltijds secundair onderwijs (SO) voor het schooljaar 2020-2021.

Voor het schooljaar 2020-2021 is programmatie mogelijk voor duale structuuronderdelen in het tso en bso waarvoor de standaardtrajecten werden goedgekeurd. Een programmatie moet goedgekeurd worden door de Vlaamse Regering, na advies van de Vlor, de SERV, de onderwijsinspectie en AGODI.

De duale structuuronderdelen kunnen ingericht worden door:

- de scholen voltijds SO;
- de centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs:
Daar waar aan een voltijdse secundaire school een niet-autonoom centrum voor deeltijds beroepssecundair onderwijs verbonden is, heeft de programmatie betrekking op de school én op het centrum, maar beslist het bestuur waar het structuuronderdeel wordt ingericht;
- de syntra.

De programmatieregels gelden voor elk van die aanbieders. Voor de programmaties duaal leren in buso OV3 en OV4 brengt de Vlor een apart advies uit.

1.2 Criteria voor de beoordeling van de programmatieaanvragen

De programmatieaanvragen moeten gemotiveerd worden en bij de beoordeling wordt rekening gehouden met deze criteria:

1	de eventuele beperkingen of voorwaarden (zoals frequentie, geografische inplanting, ...) die vanuit macrodoelmatigheid aan het aanbod van het structuuronderdeel zijn gekoppeld;
2	de kwantitatieve en kwalitatieve behoeften voor het aanbod van secundair onderwijs in de onderwijszone in kwestie met het oog op vervolgonderwijs of toetreding tot de arbeidsmarkt;
3	de keuzevrijheid van ouders en leerlingen;
4	de studiecontinuïteit van leerlingen binnen de aanbieder duaal leren of binnen de scholengemeenschap;
5	de getroffen voorbereidingen op het vlak van materiële infrastructuur en leermiddelen die voldoende en gepast zijn met het oog op de te verwerven competenties van het geprogrammeerde structuuronderdeel;
6	de aantoonbare samenwerkingsmogelijkheden met lokale arbeidsmarktactoren en de bedrijfswereld;
7	de afspraken die met andere lokale onderwijsinrichters, binnen en buiten de scholengemeenschap in kwestie, zijn gemaakt over een rationeel en transparant studieaanbod;
8	de afstemming binnen het overlegforum duaal leren waaronder de school of het centrum, als aanbieder, ressorteert.

¹ [Omzendbrief SO 61 'Programmatie in het voltijds gewoon secundair onderwijs'](#) (3.4)

2 Beschrijving van de programmatieaanvragen

Gezien de veelheid aan programmatieaanvragen en omdat duaal leren nog maar voor het tweede jaar wordt aangeboden binnen de reguliere regelgeving (na drie jaar proefproject 'Schoolbank op de werkplek'), is het zinvol om de totaliteit van de programmatieaanvragen te analyseren en een inschatting te maken van het landschap voor duaal leren. Het Vlor-secretariaat baseert zich voor die analyse op de tabellen van AGODI met daarop een overzicht van de aanvragen enerzijds en de leerlingenaantallen anderzijds, aangevuld met een aantal indicatoren.

Stijgend aantal vragen

Het aantal leerlingen dat een duaal traject volgt, neemt sinds 2016 jaarlijks toe. In de schooljaren 2016, 2017, 2018 en 2019 volgden respectievelijk 126, 461, 1093 en 1680 leerlingen een duale opleiding.

Er zijn dit jaar 491 aanvragen van 124 scholen, ten opzichte van 397 aanvragen in 2019. Dat is een stijging met 94 dossiers of 23,68%.

Heraanvragen

104 daarvan zijn heraanvragen. 84 daarvan werden vorig jaar al goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De scholen en centra moeten het structuurdeel echter opnieuw aanvragen omdat zij geen leerlingen hadden ingeschreven in het duale traject op 1 oktober 2019 of omdat de werkplek de samenwerking heeft stopgezet.

Verschillen in aantal aanvragen

Er zijn grote verschillen in het aantal duale structuuronderdelen dat de scholen aanvraagt. Sommige scholen vragen veel opleidingen tegelijk aan. Voor het merendeel is dat echter beperkt tot maximaal vier aanvragen. Zowel de langzame opstart of uitbreiding van het aanbod duale trajecten, als de aanvraag van veel duale trajecten tegelijkertijd, is te begrijpen. Veel duale trajecten aanvragen, kan ingegeven zijn vanuit verschillende motieven:

- Vanuit schoolorganisatorisch oogpunt is het gemakkelijker om personeel specifiek in te zetten voor duaal leren (bijvoorbeeld voor trajectbegeleiding) als er een minimumgrens wordt bereikt van het aantal leerlingen in duale trajecten;
- Scholen geven aan dat het in de opstartfase gemakkelijker is om telkens een beperkt aantal kwaliteitsvolle leerwerkplekken te vinden voor meerdere opleidingen, dan veel kwaliteitsvolle leerwerkplekken voor één opleiding.

Aantal aangevraagde programmatiedossiers	Aantal scholen/centra (n=124)
1	45
2	28
3	11
4	12
5	4
6	8
8	2
10	3
12	3

14	2
16	1
17	1
18	2
23	1
39	1

De grote aantallen aanvragen komen vooral van centra voor deeltijds onderwijs (cdo) en syntra. We komen daar verder op terug (zie 4.1).

Studiegebieden

De 491 aanvragen zijn als volgt verdeeld over de verschillende studiegebieden:

Auto	39	7,94%
Bouw	90	18,33%
Chemie	2	0,41%
Grafische communicatie en media	8	1,63%
Handel	42	8,55%
Land- en tuinbouw	48	9,77%
Lichaamsverzorging	19	3,87%
Mechanica-elektriciteit	115	23,42%
Mode	5	1,02%
Personenzorg	45	9,16%
Textiel	3	0,61%
Voeding	52	10,59%
Sport	3	0,61%
Hout	20	4,07%
Totaal	491	100%

Verdeling over onderwijsvormen en graden

	bso		tso		Totaal	
2 ^{de} graad	13	2,65%			13	2,65%
3 ^{de} graad	139	28,31%	18	3,67%	157	31,98%
Se-n-Se			16	3,26%	16	3,26%
Specialisatiejaar	305	62,12%			305	62,12%
Totaal	457	93,08%	34	6,92%	491	100%

Net zoals vorig jaar worden vooral programmaties aangevraagd voor structuuronderdelen in de specialisatiejaren van het bso. Dat is niet verwonderlijk, want de specialisatiejaren bso en ook Se-n-Se-opleidingen lenen zich bijzonder goed voor duale trajecten. Werkplekieren is er meestal al sterk uitgebouwd, de leerlingen zijn arbeidsrijp en veel zelfstandiger en hebben al een aantal basiscompetenties verworven.

3 Aanpak van de advisering

Om de grote hoeveelheid aanvragen te behandelen, werd er gekozen voor deze aanpak:

- De Vlor adviseert heraanvragen op dezelfde wijze als vorig jaar: gunstig blijft gunstig, ongunstig blijft ongunstig (indien van toepassing).
- Als een aanvraag al goedgekeurd werd, maar niet ingericht wegens geen leerlingen ingeschreven of wegens de stopzetting van samenwerking door de werkplek, adviseert de Vlor ook gunstig.
- Als de Vlor na bespreking van het dossier oordeelt dat een aanvraag in voldoende mate beantwoordt aan het geheel van de beoordelingscriteria (zie deel 4), dan wordt aan die aanvraag een gunstig advies verstrekt. Gunstige adviezen worden niet verder gemotiveerd tenzij extra duiding gewenst is. Die duiding staat dan in deel 6.
- Als de Vlor na bespreking van het dossier oordeelt dat een aanvraag in onvoldoende mate beantwoordt aan een of meer beoordelingscriteria (zie deel 4), dan wordt aan die aanvraag een ongunstig advies verstrekt. Ongunstige adviezen (indien van toepassing) worden kort gemotiveerd in deel 6.
- In de tabel in bijlage zijn alle adviezen over de individuele dossiers af te lezen.

4 Beoordeling van de dossiers

4.1 Globaal

De Vlor is tevreden met de grote interesse voor duaal leren bij heel wat scholen en centra. We merken wel een stijging in het aantal structuuronderdelen, maar verhoudingsgewijs niet van het aantal ingeschreven leerlingen in duale trajecten. Bijkomend aanbod leidt dus niet per se tot meer instroom in duaal leren. Het is niet vanzelfsprekend om daarvoor een oorzaak aan te duiden. De relatieve onbekendheid van duaal leren bij ouders en leerlingen, kan hier aan de basis liggen. De initiatieven die tot nu toe genomen zijn om duaal leren bekend te maken, hebben nog niet geleid tot de verhoopte stijging van het leerlingenaantal. Ook scholen zijn nog zoekende om duaal leren een plaats te geven in hun aanbod.

Daarnaast speelt natuurlijk ook de beschikbaarheid van voldoende leerwerkplekken. Voor veel bedrijven is het duale systeem nieuw. Bovendien zijn er toch wel een aantal administratieve en pedagogisch-didactische verplichtingen verbonden aan de samenwerking met scholen voor een duale opleiding.

Vanuit die context blijft het dan ook belangrijk dat zoveel mogelijk scholen de kans krijgen om duaal leren uit te bouwen, de duale trajecten langzaam te laten groeien en verder in te zetten op de kwaliteit en de bekendheid van duaal leren en de ondersteuning voor bedrijven.

Scholen gaan ook heel anders om met de programmatie van duale structuuronderdelen. Gezien de onzekerheid over de toekomst van leren en werken, vragen cdo en syntra veel structuuronderdelen aan. Aan de ene kant gaan ze er van uit dat ze mee zullen moeten stappen in het duale systeem om bestaanszekerheid te hebben, hoewel duaal leren niet steeds

tegemoetkomt aan de noden van hun doelgroep.² Anderzijds zijn ze verplicht veel verschillende structuuronderdelen aan te bieden om hun nog onbekende doelgroep te kunnen bedienen. De Vlor begrijpt en steunt dat de cdo en syntra door de vele aanvragen zich zo goed als mogelijk willen voorbereiden op het volgende jaar en op de instroom van leerlingen die ze verwachten.

Voltijdse scholen doen meer gerichte aanvragen in lijn met hun huidige aanbod. Een leerling kan dan kiezen tussen het niet-duale of het duale traject, of voor een opleiding waarbij de duale aanpak duidelijk interessanter is.

4.2 Aan de hand van de criteria uit de regelgeving

De Vlor stelt vast dat er voor de verschillende criteria andere interpretaties mogelijk zijn en verwijst daarbij naar een overleg tussen de verschillende adviesgevers waaruit dat ook bleek. Het zou goed zijn als aanvragers wat meer duiding zouden krijgen over wat een criterium precies inhoudt en wat er verwacht wordt aan motivering. Nu stellen we vast dat ze daar heel verschillend mee omgaan, wat tot grote kwantiteits- en kwaliteitsverschillen in de dossiers leidt. Of de criteria voldoende geëigend zijn voor duaal leren – het zijn op een na dezelfde criteria als voor niet-duaal aanbod – wordt best meegenomen in de evaluatie van duaal leren.

Hierna geeft de Vlor aan hoe we de criteria gehanteerd en geïnterpreteerd hebben en welke bezorgdheden er rond leven.

4.2.1 Macrodoelmatigheid (criterium 1) en de kwantitatieve en kwalitatieve behoeften voor het aanbod van secundair onderwijs in de onderwijszone in kwestie met het oog op vervolgonderwijs of toetreding tot de arbeidsmarkt (criterium 2)

De Vlor gaat ervan uit dat het aantal inschrijvingen ook voor de nieuwe programmaties initieel relatief beperkt zal zijn en dat er voor een aantal opleidingen waarschijnlijk geen inschrijvingen zullen zijn. De redenen daarvoor hebben we hierboven beschreven.

Bij de beoordeling van de criteria 1 en 2 hebben we ook gebruikgemaakt van een tabel die werd aangeleverd door SYNTRA Vlaanderen en die per standaardtraject informatie bevat over:

- of de opleiding opleidt tot een knelpuntberoep;
- VDAB-cijfers over vacatures;
- de VDAB-studie voor schoolverlaters;
- het aantal erkende leerwerkplekken.

De sectoren kregen de kans om die informatie aan te vullen met advies over het aantal keer dat een opleiding kan worden aangeboden, rekening houdend met de kansen op de arbeidsmarkt. Voor enkele opleidingen werd een aanbod per provincie gesuggereerd. De Vlor wijst erop dat dat niet tegemoetkomt aan de keuzevrijheid en de gemiddelde mobiliteit van de leerlingen.

Het aantal programmatieaanvragen per standaardtraject werd vergeleken met de cijfers uit de tabel. De Vlor komt tot de conclusie dat er voor geen enkele opleiding te veel

---

² Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Laat leren en werken niet zomaar inkantelen in duaal leren](#), 10 oktober 2019.

programmatieaanvragen ingediend werden, zeker gezien het lage gemiddeld aantal inschrijvingen per duaal traject en rekening houdend met de ondersteuning die sectorale partnerschappen en regionale overlegfora voorzien als scholen in eerste instantie onvoldoende leerwerkplekken vinden. Daarenboven verwacht de Vlor dat er bedrijven een erkenning zullen aanvragen naar aanleiding van een concrete vraag van een school om een duaal traject op te starten.

Tot slot vindt de Vlor het belangrijk dat scholen bij de opstart van duaal leren de kans krijgen om zowel de expertise als het netwerk van leerwerkplekken stapsgewijs uit te bouwen.

4.2.2 Keuzevrijheid (criterium 3)

De Vlor respecteert het principe van de keuzevrijheid van ouders en leerlingen tussen vrij en officieel onderwijs.

We stellen vast dat een aanzienlijk deel van de aanvragers dit criterium anders interpreteert, nl. als keuzevrijheid tussen de duale en de niet-duale variant.

4.2.3 Studiecontinuïteit (criterium 4)

De Vlor adviseert alle programmatieaanvragen positief van specialisatiejaren of Se-n-Se-opleidingen die zich situeren in een studiegebied waarvan de school al een tweede jaar van de derde graad duaal organiseerde. Leerlingen die een derde graad in een duaal traject hebben gevolgd, moeten immers de mogelijkheid hebben om hun specialisatiejaar of Se-n-Se ook duaal te volgen. In punt 2 werd al beargumenteerd waarom duaal leren bij uitstek geschikt is voor het specialisatiejaar en Se-n-Se-opleidingen.

4.2.4 Materiële infrastructuur, samenwerking met lokale arbeidsmarktactoren en bedrijfswereld (criterium 5 en 6)

De Vlor adviseert alle programmatieaanvragen gunstig voor duale structuuronderdelen die behoren tot een studiegebied dat de school al aanbiedt vanuit de idee dat de materiële infrastructuur, inhoudelijke expertise en netwerken van bedrijven aanwezig zijn voor de programmatie van een duaal traject. Voor alle aanvragen waarbij het om een studiegebied gaat dat de school nog niet aanbiedt, is de motivering in het dossier doorslaggevend voor het advies. Voor deeltijds beroepssecundair onderwijs hebben we gekeken naar het aanbod van gelijkaardige modulaire opleidingen.

De samenwerking met de lokale arbeidsmarktactoren en bedrijfswereld is uiteraard cruciaal om duale trajecten vorm te geven. De Vlor heeft wel een aantal vragen bij de beoordeling van dit criterium:

- Moeten er al effectieve leerwerkplekken zijn op het moment van aanvraag van de programmatie? Aangezien de Vlor verwacht dat het om een relatief beperkt aantal leerlingen gaat, is dit geen noodzaak. De scholen hebben meestal een eigen netwerk en moest dat niet volstaan kan er een beroep worden gedaan op ondersteuning (zie ook 4.2.1);
- Er zijn grote verschillen in de manier waarop aanvragers dit criterium motiveren. Het is dan ook niet duidelijk wat er verwacht wordt. Moet er al contact geweest zijn of volstaat de intentie? Moeten er bewijsstukken aangeleverd worden?

4.2.5 Afspraken met andere lokale onderwijsverstrekkers (criterium 7)

De Vlor richt zich voor de beoordeling van dit criterium op het akkoord van de scholengemeenschap dat bij het aanvraagdossier gevoegd moet zijn.

4.2.6 Afstemming binnen overlegforum (criterium 8)

De Vlor stelt vast dat de verschillende overlegfora op verscheidene manieren omgegaan zijn met de programmatieaanvragen. In sommige overlegfora worden de programmatieaanvragen enkel ter info voorgelegd; in andere overlegfora geeft men advies over de aanvragen. We lezen ook dat hier en daar het voornemen bestaat om de intenties tot programmatieaanvragen volgend jaar eerder te verzamelen. De Vlor vreest dat er op die manier mogelijk een niet-decretaal vastgelegd extra adviesorgaan in het leven wordt geroepen. Daarnaast wijst hij erop dat dit criterium planlast veroorzaakt. De Vlor heeft vragen bij het nut van die extra procedure en stelt vast dat dit opnieuw een onduidelijk beoordelingscriterium is.

Het geheel van de criteria zoals hierboven beschreven, is gehanteerd bij de beoordeling van de aanvragen. Alle aanvragen die de Vlor volgens een of meer van bovenstaande criteria zondermeer gunstig adviseert, worden niet verder gemotiveerd. De adviezen die extra duiding vragen, komen in deel 6 aan bod.

5 Tot slot: communicatie naar de scholen

Bij de communicatie aan de scholen over de aanvragen moet ook duidelijk blijken dat het gaat om programmaties voor het schooljaar 2020-2021 en dat als er geen leerlingen ingeschreven zijn op 1 oktober 2020, er een nieuwe programmatieaanvraag moet ingediend worden voor het schooljaar 2021-2022.

Marleen Colpin
secretaris Raad Secundair Onderwijs

Saskia Lieveyns
voorzitter Raad Secundair Onderwijs

Hierna volgt het concrete advies per dossier. Dat wordt niet gepubliceerd op de website van de Vlor.